

Kemudahan² Kuasa Letrik dan Bekalan Ayer

I.—PENDAHULUAN

643. Ranchangan² yang di-bentangkan dalam Bab ini, ia-itu kuasa letrik dan bekalan² ayer, ada-lah merupakan sa-bahagian penting dari kemudahan² infrastruktur bagi memajukan kegiatan² perusahaan, pembandaran dan juga bagi memodenkan pertanian dan kawasan² luar bandar. Dari segi Dasar Ekonomi Baharu, pembangunan kuasa letrik dan bekalan ayer memainkan peranan yang penting dalam usaha² Kerajaan untuk menggalakkan penempatan perusahaan² di-kawasan² pembangunan yang tertentu. Ada-nya kuasa letrik dan bekalan ayer di-kawasan² ini akan dapat mewujudkan perusahaan² memproses barang² pertanian seperti yang di-jangka dalam Ranchangan. Untuk memenuhi keperluan² pembangunan pada keseluruhannya dan juga bagi memudahkan tercapai-nya matlamat² Ranchangan dari segi memperbaiki kawasan² yang terpenchil, bahan² kuasa letrik mesti-lah di-adakan.

644. Pembangunan sektor ini memerlukan tempoh yang panjang untuk merancang dan menyediakan dan sentiasa melibatkan pelaburan yang banyak. Oleh yang demikian anggaran mengenai perkembangan penggunaan dan kajian² teknik mengenai puncha² keluaran dan perbelanjaan² bagi memajukan-nya mesti di-laksanakan dengan teliti. Badan² yang berkenaan di-bidang ini, seperti Lembaga Letrik Negara (LLN) di-Malaysia Barat, Lembaga Letrik Sabah (LLS) dan Perbadanan Bekalan Letrik Sarawak (PBLIS), masing² menyediakan ranchangan pembangunan jangka panjang sebagai panduan pelaburan² bagi tempoh sa-puluh tahun ka-hadapan dan seterusnya. Ranchangan jangka panjang yang lengkap belum lagi di-buat bagi bekalan² ayer. Satu dasar bagi seluruh negeri mengenai penggunaan dan pengurusan ayer sedang di-rumuskan, memandangkan kapada beberapa kegunaan ayer dan kemungkinan berlaku-nya kesan² burok kapada ekoloji negara.

II.—KUASA LETRIK: KAJIAN SA-MULA KEMAJUAN, 1966-70

645. *Di-Malaysia Barat*, keupayaan menjana kuasa letrik telah bertambah dengan pesat dalam tempoh Ranchangan Malaysia Pertama, setelah beberapa projek yang besar di-siapkan. Sehingga tahun 1970, keupayaan menjana LLN yang di-pasang telah meningkat kepada 664 MW, terdiri dari sa-buah loji letrik-haidero sebesar 265 MW, sa-buah loji wap 360 MW dan sa-buah loji disel sebesar 39 MW. Ini merupakan lebeh dari dua kali keupayaan sistem menjana dalam tempoh lima tahun, daripada jumlah lebeh kurang 300 MW dalam tahun 1965. Sa-buah lagi loji wap 180 MW akan di-tambah dengan siap-nya dalam tahun 1972 kerja² pembenaan yang sedang di-laksanakan. Dengan itu, maka jumlah keupayaan menjana yang di-pasang akan meningkat 844 MW. Jumlah ini tidak termasuk keupayaan menjana sa-banyak 200 MW dari loji² haidero, dan disel yang di-punyaï oleh pemegang² lesen dan Majlis Bandaran Pulau Pinang.

646. Kemajuan kuasa letrik di-Malaysia Barat dalam Ranchangan Malaysia Pertama telah menelan belanja yang berjumlah \$517.6 juta (*lihat* Jadual 13-1). Ini termasuk perbelanjaan bagi sistem² penghantaran dan pembahagian, perkhidmatan letrik luar bandar dan kemudahan² yang lain. Sa-buah loji letrik-haidero yang besar di-dirikan pertama kali-nya di-Cameron Highlands telah siap, menjadikan jumlah keupayaan menjana sa-banyak 259.7 MW. Sistem penghantaran di-sepanjang Pantai Barat, kesemua-nya telah di-sambong dengan sistem seluroh negara. Ini bererti bahawa semua bandar² dari Johor Bahru ka-Alor Star dan semua loji penjanaan yang besar ada-lah bersambongan di-antara satu sama lain.

JADUAL 13-1

PERBELANJAAN PEMBANGUNAN AWAM BAGI BEKALAN LETRIK, 1966-70

(\$ juta)

	<i>Peruntukan asal ranchangan</i>	<i>Perbelanjaan yang benar</i>	<i>Kejayaan (%)</i>
<i>Malaysia Barat</i>	545.0	517.6	95.0
Seteshen Letrik di-Prai	45.0	44.4	98.7
Ranchangan letrik-haidero Temengor ...	25.0	—	—
Ranchangan letrik-haidero Batang Padang	121.0	142.6	117.9
Seteshen Letrik Port Dickson	108.0	136.5	126.4
Seteshen Letrik Johor Bahru	28.0	25.3	90.4

JADUAL 13-1—(samb.)

PERBELANJAAN PEMBANGUNAN AWAM BAGI BEKALAN
LETRIK, 1966-70

(\$ juta)

	<i>Peruntukan Asal Ranchangan</i>	<i>Perbelanjaan sa-benar</i>	<i>Kejayaan (%)</i>
Ranchangan letrik-haidero Bentong ...	20.0	—	—
Ranchangan letrik-haidero Raub ...	20.0	—	—
Pembahagian ...	137.0	111.8	81.6
Bekalan letrik luar bandar ...	15.0	23.0	153.3
Lain ² ...	26.0	34.0	130.8
<i>Sabah</i> ...	<i>15.0</i>	<i>10.3</i>	<i>68.7</i>
Pembangunan kuasa letrik ...	13.5	9.3	68.9
Bekalan letrik luar bandar ...	1.5	1.0	66.7
<i>Sarawak</i> ...	<i>24.3</i>	<i>2.7*</i>	<i>11.1</i>
Pembangunan kuasa letrik ...	23.1	2.6*	11.3
Bekalan letrik luar bandar ...	1.2	0.1	8.3
Jumlah ...	584.3	530.6	90.8

647. Ranchangan bekalan letrik luar bandar telah di-perluaskan lagi dalam tempoh Ranchangan Malaysia Pertama. Ranchangan ini adalah di-biayaï bersama oleh LLN, Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan² Negeri. Dalam masa Ranchangan Malaysia Pertama, kira² 650 kampong telah di-beri kemudahan letrik mengikut ranchangan ini dengan menelan belanja sa-banyak \$23 juta. Lebih dari 50,000 keluarga telah menerima bekalan letrik di-kampong² tersebut.

648. Sa-banyak tiga pinjaman telah di-tanda-tangani dengan Bank Dunia bagi membiayaï kos tukaran wang asing untuk projek² yang berjumlah lebih kurang \$190 juta dalam tempoh Ranchangan. Jumlah pinjaman yang sudah di-gunakan, termasuk wang daripada pinjaman² yang terdahulu, adalah sa-banyak \$207.6 juta. Penggunaan kredit² pembekal bagi membiayaï kos tukaran wang asing projek² yang besar telah di-mulakan, sementara perbelanjaan yang lain telah di-biayaï oleh Kerajaan dan puncha² kewangan LLN sendiri.

* Tidak termasuk perbelanjaan yang di-biayaï melalui puncha² kewangan PBLIS.

649. Semua projek² LLN telah dapat di-siapkan mengikut jadual dan perbelanjaan-nya pula tidak melebihi dari peruntukan. Pada tahun 1969 semua jawatan² penting telah di-pegang oleh warganegara Malaysia. Semenjak tahun 1963 jumlah jualan telah bertambah sa-banyak 15.8% sa-tahun. Penggunaan perusahaan melombong bijeh timah, yang dahulunya ada-lah pengguna yang utama, telah merosot dari kira² 30% kepada 16% semenjak tahun 1963, sementara penggunaan bidang perusahaan pula telah bertambah dari 22% kepada 39%. Penggunaan bidang perusahaan ada-lah di-jangka akan bertambah lagi memandang kepada usaha² Kerajaan menggalakan kemajuan perusahaan dalam Rancangan Malaysia Kedua.

650. *Di-Sabah*, sistem letrik terdiri dari dua buah pusat yang besar, ia-itu di-ibu negeri, Kota Kinabalu di-Pantai Barat dengan keupayaan sa-banyak 17.5 MW dan di-Sandakan di-Pantai Timor dengan keupayaan sa-banyak 26.5 MW. Dua pusat kecil lagi ia-lah Tawau dan Labuan, masing² dengan keupayaan 3.3 MW. Baki sistem tersebut ada-lah memberi kemudahan² letrik di-kampong² yang terpenchil melalui seteshen² dengan jumlah keupayaan penjanaan sa-banyak 3.4 MW.

651. Perkembangan keupayaan penjanaan LLS telah bertambah tiga kali dari 17.9 MW pada tahun 1965 hingga 53.45 MW pada tahun 1970. Jumlah perbelanjaan pembangunan bagi loji, sistem² penghantaran dan pembahagian dan lain² ada-lah sa-banyak \$10.3 juta. Perbelanjaan² yang besar yang telah di-buat dalam masa dua tahun yang terakhir Rancangan Pertama ada-lah untuk menyiapkan sa-buah seteshen kuasa letrik baharu di-Sandakan. Seteshen ini ada-lah di-lengkapi dengan tiga yunit penjana disel 5 MW dan sistem pembahagian sa-banyak 11 KV sepanjang lima batu.

652. Bilangan pengguna telah bertambah dari 13,512 kepada 24,500, ia-itu tambahan sa-banyak 81%, sementara hasil bertambah dengan kadar yang sama, dari \$6.48 juta kepada \$11.8 juta. Lebih kurang \$1 juta telah di-belanjakan bagi membena 11 buah sistem² pembekalan di-luar bandar dan memberi faedah kepada lebih kurang 1,300 orang. Dalam tahun 1965, hanya seramai 470 orang yang tinggal di-kawasan² luar bandar mendapat bekalan letrik. Ibu Pejabat baharu bagi Lembaga itu telah di-siapkan di-Kota Kinabalu untuk mengganti pejabat² yang lama dan juga untuk menempatkan pejabat² Bahagian Barat.

653. *Di-Sarawak*, PBLs, yang telah di-tubuhkan pada tahun 1963, ia-lah pembekal kuasa letrik yang terbesar. Ia mengendalikan 23 buah seteshen berselerak di-merata² kawasan. Jumlah keupayaan yang di-pasang dalam tahun 1970 ia-lah lebih kurang 33 MW, berbanding dengan lebih

kurang 18 MW dalam tahun 1965. Saperti di-Sabah, semua seteshen² dilengkapi dengan alat² penjana disel, yang mempunyai keupayaan dari 28 MW hingga 5,000 MW. Pusat² yang penting ia-lah Kuching, Sibu dan Miri, yang kesemua-nya mempunyai lebeh dari 75% keupayaan yang di-pasang. Dalam Ranchangan Malaysia Pertama, lebeh kurang \$2.7 juta telah di-belanjakan bagi meluaskan sistem dan kawasan² perkhidmatan.

654. Semasa Konfrantasi, permintaan untok mendapatkan kuasa letrik telah bertambah sa-banyak antara 17% dan 24% sa-tahun, kebanyakan-nya di-sebabkan oleh pembesaran angkatan bersenjata. Selepas tahun 1967, keadaan telah puleh saperti biasa dengan kadar tambahan lebeh kurang 15% sa-tahun.

III.—RANCHANGAN² KUASA LETRIK DALAM RANCHANGAN MALAYSIA KEDUA

655. Ranchangan kemajuan kuasa letrik di-*Malaysia Barat* ia-lah bertujuan memperluaskan lagi bekalan letrik sehingga tahun 1985. Ranchangan ini berdasarkan ramalan² yang di-buat oleh LLN mengenai permintaan² untok kuasa letrik dan keupayaan penjanaan, dan kajian tentang champoran kemudahan² yang sesuai sekali antara letrik-haba dan letrik-haidero. Permintaan untok kuasa letrik ada-lah berdasarkan perkembangan sa-banyak 11% sa-tahun dari tahun 1970 hingga 1973 dan sa-banyak 10% sa-tahun selepas tahun 1973.

656. Ranchangan pemasangan² loji sechara berperingkat, yang di-shorkan serta mengikut perbelanjaan yang sehabis kechil, ia-lah saperti berikut :

(a) memasang tiga yunit penjana letrik-haba 120 MW di-Port Dickson dalam masa 1974-76; dan

(b) memaju projek letrik-haidero Temengor yang terdiri dari tiga yunit 87 MW yang akan di-laksanakan dalam tahun 1977-78.

657. Ranchangan² di-atas merupakan tambahan loji penjana lebeh dari dua kali kuasa loji penjana yang di-bena dalam Ranchangan Malaysia Pertama. Jumlah perbelanjaan mengenai ranchangan ini, termasuk kerja² penghantaran dan yang berkaitan dengan-nya, ia-lah lebeh dari \$700 juta. Bagaimana pun, dalam tempoh Ranchangan hanya lebeh kurang \$500 juta sahaja akan dapat di-belanjakan. Pada tahun 1976, keupayaan penjana yang di-pasang akan menjadi 1,204 MW, dan ini merupakan satu perkembangan bekalan letrik sa-banyak sa-puluh kali kuasa pada awal tahun 1963.

658. Peringkat Ketiga pembesaran seteshen Port Dickson pada mula-nya telah di-ranchang untok di-pasang dengan lapan yunit penjana 60 MW tiap² satu. Kerja Peringkat Pertama yang mengandongi pemasangan dua yunit penjana 60 MW tiap² satu telah siap, dan Peringkat Kedua, yang mengandongi dua yunit penjaga 60 MW tiap² satu, akan siap pada tahun 1972. Bagi pembangunan Peringkat Ketiga, yunit² yang lebeh besar ia-itu 120 MW tiap² satu, akan di-pasang dan dengan yang demikian akan menjimatkan kos minyak pembakar.

659. Anggaran perbelanjaan bagi projek ini ia-lah \$220.2 juta. Bank Dunia akan memberi pinjaman sa-banyak \$60 juta bagi sistem penghantaran dan seteshen² kechil, kerja² awam, alat² pembantu dan perkhidmatan² perunding. Alat² yang besar saperti "boiler" dan "turbor-alternator" akan di-biayai melalui perjanjian² bantuan dua pihak atau pinjaman dari pembekal². Peluang² untok membiayai projek² mengikut peratoran² ini telah di-gunakan bagi pertama kali-nya dengan memuaskan dalam tahun² 1969 dan 1970. Ini-lah satu peralehan dari sumber² kewangan Bank Dunia yang akan membiayai sistem penghantaran dan pembahagian sahaja.

660. Satu lagi ranchangan yang besar ia-lah projek letrik-haidero Temengor. Projek ini akan menjadi kompleks haidero yang kedua di-laksanakan di-Malaysia Barat. Kajian² sedang juga di-buat mengenai projek letrik-haidero lain yang mungkin di-majukan. Projek Temengor ini telah di-kaji beberapa kali semenjak tahun 1964 dari segi ekonomi dan masa perlaksanaan-nya. Satu keputusan akhir telah di-buat bagi melaksanakan projek ini dan akan di-siapkan dalam tahun 1977-78. Projek ini akan mempunyai keupayaan penjana sa-banyak 260 MW, ia-itu projek yang terbesar sekali di-kendalikan oleh LLN. Jumlah perbelanjaan ada-lah di-anggar melebehi \$240 juta, sa-banyak \$160 juta daripada-nya merupakan tukaran wang asing. Kerja² pembenaan akan meliputi sa-buah ampangan, tembusan bawah tanah, seteshen penjana dan sistem penghantaran yang berkaitan. Kerja² ini akan mengambil masa selama lebeh kurang enam tahun. Projek ini ada-lah juga di-bentok supaya dapat mengawal banjir.

661. Reka-bentok kejuruteraan dan kerja² di-tapak projek tersebut akan di-mulakan pada pertengahan tahun 1971, apabila satu perjanjian di-tanda-tangani dengan perunding² yang mengendalikan projek itu. Kerajaan Canada telah membiayai perkhidmatan² perunding dengan pinjaman mudah. Kerajaan Canada juga telah menawarkan satu pinjaman dengan syarat² yang sama bagi perbelanjaan² yang melibatkan tukaran wang asing untok projek ini serta juga perkara² lain yang berkaitan dengan kemajuan kuasa letrik di-Malaysia Barat selepas Ranchangan

Malaysia Kedua. Dengan tawaran ini serta juga tawaran² yang lain daripada sumber² dua pihak, wang untuk membiayai rancangan² kuasa letrik nampak-nya lebih terjamin. Keputusan akhir mengenai sumber kewangan akan di-tentukan mengikut keadaan tawaran antarabangsa.

662. Rancangan bagi pembekalan letrik luar bandar ia-lah satu rancangan yang penting dalam strategi pembangunan pada keseluruhannya bagi mempercepatkan kegiatan di-luar bandar. Peruntukan sa-banyak \$20 juta telah di-buat oleh LLN bagi tujuan ini. Selain dari itu, Kerajaan² Persekutuan dan Negeri akan menambah lagi peruntukan ini. Tambahan lagi, sambongan kepada sistem kuasa letrik di-kawasan Tengah Malaysia Barat dan sambongan yang pertama di-buat ka-kawasan Pantai Timor di-Kuantan, yang di-jadualkan akan siap pada tahun 1974 akan memberi letrik kepada lebih banyak lagi kawasan² luar bandar. Kawasan² ini adalah di-jangka akan menjadi pusat yang penting, di-sebabkan terutama sekali, oleh penubuhan perusahaan² memproses atau perusahaan² yang berasaskan pertanian. Oleh itu, rancangan ini akan memainkan peranan penting bagi menchapai tujuan² Dasar Ekonomi Baharu.

663. Rancangan pembangunan di-*Sabah* ada-lah pada keseluruhannya di-rangka untuk memenuhi tambahan permintaan yang biasa dalam tempoh Rancangan. Jumlah perbelanjaan ada-lah di-anggarkan sa-banyak \$20.7 juta, termasuk pemasangan dua yunit 5 MW yang baharu di-Kota Kinabalu, berharga \$3 juta, dan satu yunit 5 MW di-Sandakan, berharga lebih kurang \$1.5 juta. Baki-nya ia-lah untuk membesarkan sistem pembahagian dan kerja² memperbaiki.

664. Pemasangan yunit² penjana tambahan di-Kota Kinabalu akan di-buat dalam dua peringkat: satu yunit 5 MW dalam tahun 1972 supaya keupayaan penjanaan bertambah dari 17.5 MW kepada 22.5 MW. Yunit 5 MW yang kedua akan di-kehendaki pada tahun 1975 supaya jumlah keupayaan menjana meningkat kepada 27.5 MW.

665. Pembesaran seterusnya ada-lah terhad kerana kekurangan kawasan. Pada masa pembesaran ini di-perlukan, satu keadaan akan timbul di-mana ketetapan akan di-buat sama ada hendak menggunakan seteshen letrik-haidero atau seteshen haba. Kajian² yang kini sedang di-jalankan akan memberi maklumat yang perlu bagi membuat keputusan tersebut.

666. Sa-banyak \$3.32 juta telah di-peruntukkan bagi pembekalan letrik luar bandar. Perbelanjaan ini akan mengadakan bekalan letrik serta faedah² yang berkaitan kepada lebih kurang 30 buah kawasan² luar bandar yang baharu. Sa-buah seteshen kuasa letrik akan di-bena di-Lahad Datu, ia-itu sa-buah kawasan luar bandar.

667. Di-Sarawak, rancangan PBLIS bagi tempoh hingga tahun 1975 akan memenohi kadar penggunaan kuasa yang di-jangka bertambah sa-banyak lebeh kurang 16% sa-tahun. Penggunaan kuasa letrik *per kapita* di-Sarawak ada-lah rendah sekali di-Malaysia, tetapi ia-nya di-ramalkan akan bertambah di-sebabkan oleh pengurangan tarif yang di-buat dalam tahun 1970, kemajuan perusahaan yang makin meningkat dan juga pembangunan sechara umum yang di-alami di-negeri itu.

668. Projek² yang besar termasuk-lah pemasangan dua buah loji penjana sebesar 5 MW di-Kuching pada tahun 1973 dan 1975, satu yunit sa-besar 2 MW di-Sibu pada pertengahan tahun 1972 dan satu yunit sebesar 3 MW pada tahun 1974, serta satu yunit 1 MW di-Miri pada akhir tahun 1972. Rancangan PBLIS juga termasuk rancangan memperbesarkan pembekalan letrik luar bandar. Juga, satu sistem penghantaran sebesar 33 KV akan di-bena di-Kuching.

669. Jumlah perbelanjaan dalam rancangan ini ada-lah di-anggarkan sa-banyak \$41.8 juta, termasuk-lah \$1.5 juta untok bekalan letrik luar bandar. Lebeh kurang 42% daripada jumlah perbelanjaan ada-lah untok projek² penjana dan 49% untok projek² pembahagian. Bank Pembangunan Asia membiayai kira² \$7.5 juta untok perbelanjaan yang melibatkan tukaran wang asing rancangan itu, sementara baki-nya akan di-biayai oleh PBLIS sendiri. Satu lagi pinjaman sa-banyak \$2.6 juta akan di-rundingkan dalam tempoh Rancangan.

IV.—PEMBIAYAAN RANCANGAN KUASA LETRIK

670. Pehak² berkuasa letrik akan mengadakan sa-bahagian besar perbelanjaan yang di-kehendaki dari sumber² masing². Beberapa sumber kewangan lain juga boleh di-dapati untok membiayai baki perbelanjaan yang di-perlukan dengan syarat² yang berpatutan. Pinjaman² dari Bank Dunia akan membiayai sa-bahagian besar baki dari keperluan² LLN, sementara Bank Pembangunan Asia telah pun bersetuju memberi satu pinjaman bagi membiayai sa-bahagian dari rancangan PBLIS. Satu permohonan mungkin juga di-buat kepada badan² peminjam antarabangsa ini untok membiayai sa-bahagian dari rancangan LLS, terutama-nya bagi memajukan seteshen haba atau haidero.

671. Sumber² kewangan lain yang penting, termasuk-lah kredit² pembekal dan bantuan dari negeri² tertentu yang telah di-tawarkan kepada Malaysia. Sa-bahagian daripada syarat² pinjaman yang di-tawarkan dari sumber²

ini ada-lah lebeh baik daripada syarat² yang di-buat oleh badan² antarabangsa. Negeri² Eropah Timor juga telah menunjukkan minat hendak membiayai sektor ini. Segala usaha akan di-buat untuk menggunakan tawaran² yang di-anggap paling menasabah kepada negara. Walau bagaimana pun, ketetapan akan di-buat dengan chara pertandingan tawaran antarabangsa dan setelah penilaian di-buat dari segi keperluan teknik dan syarat² bantuan kewangan.

672. Jadual 13-2 menunjukkan peruntokan bagi ranchangan kemajuan kuasa letrik dalam Ranchangan Malaysia Kedua.

JADUAL 13-2

PERUNTOKAN BAGI PEMBANGUNAN KUASA LETRIK, 1971-75
(\$ juta)

<i>Malaysia Barat</i>	500.8
Pembangunan kuasa letrik di-Prai	6.4
Ranchangan letrik-haidero Temengor	63.5
Pembangunan kuasa letrik Port Dickson	197.8
Pembangunan kuasa letrik Johor Bahru	7.1
Penghantaran	60.9
Pembahagian	114.6
Bekalan letrik luar bandar	20.0
Lain ²	30.5
<i>Sabah</i>	20.7
Penjanaan*	9.3
Pembahagian	8.1
Bekalan letrik luar bandar	3.3
<i>Sarawak</i>	41.8
Penjanaan	17.5
Pembahagian	20.3
Bekalan letrik luar bandar	1.5
Lain ² †	2.5
Jumlah ...	563.3

* Termasuk peruntokan sebagai tanda bagi ranchangan letrik-haidero.

† Termasuk pentadbiran, bekalan gas dan perkara² lain.

V.—SUSUNAN TARIF

673. Susunan tarif ia-lah saperti yang biasa di-gunakan di-merata dunia, ia-itu tarif sechara blok bagi pengguna² rumah kediaman dan perniagaan dan tarif dua-bahagian bagi pengguna² perusahaan dengan bayaran mengikut permintaan. Satu tarif khas untok menggalakkan perusahaan, dengan bayaran lebeh tinggi sedikit dari kos keluaran, telah di-buat oleh LLN sebagai satu unsor dasar Kerajaan hendak membantu pembangunan perusahaan. Dengan susunan demikian, semua tarif² ini membolehkan LLN memenohi keperluan² perbelanjaan-nya dan juga dapat mengadakan sa-bahagian dari keperluan² kewangan untok mengembangkan ranchangan bekalan letrik.

674. Tarif² ini ada-lah di-rangka bertujuan untok mencherminkan kos pengendalian. Kos² ini ada-lah lebeh rendah bagi bekalan² letrik dari sistem grid berbanding dengan bekalan² dari seteshen² disel yang terpenchil. Dengan itu sistem kos pengendalian bekalan letrik di-sebelah pantai barat ada-lah lebeh rendah oleh kerana sistem ini menggunakan loji yang besar dan chekap, dan dengan ini menjimatkan perbelanjaan² pembahagian dan pentadbiran. Dengan bertambah-nya kawasan² yang di-bekal dengan kuasa letrik dari sistem grid maka dapat-lah pengguna² menikmati kuasa letrik yang murah, sama ada pengguna² rumah kediaman atau pun perusahaan.

675. Ranchangan sistem grid akan di-sambongkan, melintasi Banjaran Gunong ka-pantai timor meliputi Bentong, Mentakab, Temerloh, Raub dan Bukit Fraser pada tahun 1972 dan Kuantan pada tahun 1974. Sambongan ka-kawasan² lain di-pantai timor, saperti Kota Bharu dan Kuala Trengganu, akan di-buat serentak dengan kemajuan projek² yang lain, yang terpenting ia-lah projek Jalan Raya Timor-Barat dan projek letrik-haidero Temengor.

676. Salah satu daripada matlamat² Dasar Ekonomi Baharu ia-lah mengadakan perusahaan di-seluroh negara dan memajukan perusahaan² baharu di-kawasan² yang kebanyakan-nya maseh bergantung kapada kegiatan² tradisi. Beberapa tindakan yang di-rangka untok menghasilkan matlamat² ini ada-lah di-binchangkan di-Bab² lain Ranchangan ini. Untok menjamin kejayaan kegiatan ini, maka kuasa letrik yang chukop perlu di-adakan di-kawasan² yang berkenaan dengan harga yang berpatutan. Sunggoh pun ranchangan menyambong sistem bekalan letrik atau ranchangan mengadakan loji² berasingan tidak dapat di-nilai dengan memuaskan dari segi ekonomi, ketiadaan bekalan letrik tidak harus menjadi

faktor yang menyekat perkembangan perusahaan. Kerajaan dan LLN akan berusaha menchari langkah² dan chara² menyelesaikan masalah² ini supaya dapat menchapai matlamat² Dasar Ekonomi Baharu.

VI.—BEKALAN AYER: KAJIAN SA-MULA, 1966-70

677. Kemajuan yang memuaskan telah di-chapai dalam pelaksanaan berbagai² projek pembekalan ayer di-*Malaysia Barat* dalam tempoh 1966-70, walau pun terdapat kelambatan² dalam masa dua tahun pertama di-sebabkan rundingan mengenai bantuan dari luar bagi projek² yang besar. Setengah² projek telah perlu di-rangka sa-mula berikutan dengan kajian² yang baharu. Kemajuan mengenai ranchangan² kecil yang telah di-biaya² dari wang tempatan telah tidak terlibat. Projek² ini termasuk-lah berbagai² kerja memperbaiki dan menyambong bekalan ayer di-Selangor, Negeri Sembilan, Perak dan Johor. Sa-banyak \$129.2 juta telah di-belanjakan bagi bekalan² ayer di-*Malaysia Barat* berbanding dengan peruntukan sa-banyak \$150 juta (*lihat* Jadual 13-3).

JADUAL 13-3

PERBELANJAAN PEMBANGUNAN AWAM BAGI BEKALAN AYER, 1966-70

(\$ juta)

	<i>Peruntukan Asal Ranchangan</i>	<i>Perbelanjaan sa-benar</i>	<i>Kejayaan (%)</i>
<i>Malaysia Barat</i>	150.0	129.2	86.1
Bekalan ² di-bandar	101.0	87.3	86.4
Bekalan ² di-luar bandar	49.0	41.9	85.5
<i>Sabah</i>	43.0	16.0	37.2
Bekalan ² di-bandar	41.3*	7.9*	19.1
Bekalan ² di-luar bandar	1.7	8.1	476.5
<i>Sarawak</i>	9.0	5.6	62.2
Bekalan ² di-bandar	5.4	3.1	57.4
Bekalan ² di-luar bandar	3.6	2.5	69.4
<i>Malaysia</i>	202.0	150.8	74.7
Bekalan ² di-bandar	147.7	98.3	66.6
Bekalan ² di-luar bandar	54.3	52.5	96.7

* Ranchangan bekalan ayer Sandakan telah di-pinda menyebabkan kos-nya di-betulkan dari \$40 juta kepada \$4.5 juta.

678. Dalam masa 1966-70, sa-banyak 40 buah loji penchuchi (termasok loji² Ranchangan Tanah LKTP) telah di-siapkan. Beberapa buah loji telah juga di-besarkan dan di-baiki. Hasil dari usaha ini, keupayaan menchuchi telah bertambah sa-banyak 48 juta gelen sa-hari (j.g.s.). Keupayaan menyimpan bertambah sa-banyak 60 j.g. Lebih dari 3,000 batu paip ayer yang berukuran 3" lebar-nya dan yang lebeh besar telah di-pasang dan lebeh kurang 175,000 sambongan² perkhidmatan baharu telah di-siapkan. Bilangan penduduk yang menerima perkhidmatan ini ia-lah lebeh kurang 1.15 juta. Pada akhir tahun 1970, di-Malaysia Barat, bilangan sistem² bekalan ayer ia-lah sa-banyak 204, yang memberi kemudahan ayer paip kepada lebeh kurang 4.5 juta penduduk. Jumlah purata penggunaan ayer ia-lah sa-banyak 164 j.g.s.

679. Pembinaan dua projek yang besar telah di-mulakan, ia-itu projek Sungai Langat bagi memenohi keperluan penduduk² di-kawasan Kuala Lumpur dan projek Sungai Muda bagi kawasan² Pulau Pinang dan Seberang Prai. Kedua²-nya sedang di-laksanakan dengan berperingkat². Peringkat pertama projek Kuala Lumpur, yang di-anggar akan menelan belanja sa-banyak \$23 juta, melibatkan kerja² membina bahagian² untok menchuchi di-Sungai Langat, membina kolam untok menyimpan ayer dan memasang paip ayer bagi mengeluarkan dan membahagikan 14 j.g.s. buat permulaan-nya ka-Kuala Lumpur dan Lembah Klang. Bank Dunia memberi pinjaman wang sa-banyak \$10.8 juta bagi memenohi perbelanjaan yang melibatkan tukaran wang asing untok projek itu, yang di-jadualkan akan siap pada akhir tahun 1972.

680. Projek Sungai Muda, yang bertujuan untok menambahkan bekalan ayer sa-banyak 100 j.g.s. ka-kawasan di-Pulau Pinang dan Seberang Prai, akan di-laksanakan dalam tiga peringkat. Peringkat I akan mengadakan 30 j.g.s. pada tahun 1972 dengan perbelanjaan sa-banyak \$42.6 juta, \$21.6 juta daripada-nya di-biayaï dari pinjaman Bank Pembangunan Asia.

681. Satu kajian bagi membaiki pengurusan dan pengendalian bekalan² ayer mengikut amalan moden telah di-jalankan bagi Negeri Selangor. Shor² yang telah di-terima termasuk penubohan bahagian bekalan ayer di-Jabatan Kerja Raya, tetapi dengan sistem² kewangan dan akaun yang berasingan. Perubahan² yang sama akan di-buat di-Pulau Pinang dan Melaka. Di-negeri² lain yang sudah ada akaun bekalan ayer, perubahan² yang berpatutan akan di-buat mengikut sistem yang di-majukan bagi Negeri Selangor.

682. Satu perkara yang patut di-timbangkan dengan serta-merta ia-lah mengenai kekurangan kakitangan yang kanan dan berpengalaman bagi melaksanakan rancangan dan pengendalian serta penyelenggaraan loji². Kekurangan kakitangan teknik rendah bagi menjalankan tugas² biasa menjadi satu bebanan kepada pegawai² profesional. Kedaan ini berma'ana bahawa hanya pertimbangan² yang tidak mendalam boleh di-buat mengenai perancangan dan kajian² projek. Dengan demikian pembenaan projek selalu di-buat dengan mengorbankan kemungkinan² ekonomi dari segi rangkaian dan kos.

683. Projek² yang besar ada-lah di-rangka dan di-seliakan oleh perunding², tetapi chara ini jelas sekali mempunyai kekurangan² tertentu kerana tidak selalu-nya kakitangan dapat mengambil bahagian dalam projek tersebut. Penyelenggaraan dan pengendalian projek² yang ada sekarang juga terkandas oleh kerana kakitangan yang terlatah pada segenap peringkat ada-lah kurang bagi mengendalikan projek² itu.

684. Di-Malaysia Timor, bekalan² ayer di-kendalikan oleh bahagian² yang berasingan dalam Jabatan Kerja Raya Negeri atau oleh Lembaga² Perayeran yang berkanun yang di-pengerusikan oleh Pengarah Kerja Raya. Di-Sabah, rancangan bekalan ayer Sandakan, yang perbelanjaan-nya di-anggar lebeh dari \$40 juta, telah di-pinda berikutan dengan keputusan² yang memuaskan tentang ada-nya ayer bawah tanah yang chukop untok memenuhi keperluan ayer di-bandar itu. Dalam Peringkat I rancangan ayer bawah tanah, hanya \$4.5 juta sahaja di-kehendaki bagi memasang tangki² ayer dan pam². Kesemua-nya lebeh kurang \$16 juta telah di-belanjakan bagi bekalan² ayer. Dari jumlah ini lebeh kurang \$15.3 juta telah di-biayai oleh Kerajaan Negeri. Keupayaan menchuchi bertambah sa-banyak 4.84 j.g.s. dengan tersiap-nya empat bekalan yang baharu. Sa-banyak 22 bandar dengan penduduk seramai lebeh kurang 150,000 orang telah mendapat bekalan² ayer paip. Sementara 450,000 orang lagi yang tinggal di-kampong² kechil dan pusat² pasar yang bertaboran di-segenap tempat, dan biasa-nya dalam rumah² yang berjauhan maseh belum mendapat kemudahan² ini.

685. Di-Sarawak, jumlah perbelanjaan ada-lah di-anggarkan sa-banyak \$5.6 juta yang terdiri dari dua kerja yang besar: ia-itu projek² di-Miri dan Sarikei, kesemua-nya berjumlah \$3.18 juta. Selain dari itu, lapan sistem bekalan ayer ka-rancangan² kemajuan tanah dan penempatan sa-mula dan sembilan sistem bekalan ayer untok bangunan² Kerajaan telah siap. Satu

projek perchubaaan telah di-laksanakan oleh Jabatan Perubatan dan Kesihatan Awam bagi mengadakan ayer paip yang berseh dan chukop dengan perbelanjaan yang rendah. Projek ini ada-lah di-bantu oleh Per-tubohan Kesihatan Sa-Dunia/UNICEF. Sa-jumlah lebeh kurang 30,000 orang telah mendapat faedah dari 126 sistem bekalan ayer ranchangan ini.

VII.—RANCHANGAN² BEKALAN AYER DALAM RANCHANGAN MALAYSIA KEDUA

686. Ranchangan² bagi kemajuan bekalan² ayer di-*Malaysia Barat* dalam Ranchangan Malaysia Kedua berjumlah sa-banyak \$157 juta, dan \$88.87 juta daripada-nya ada-lah bagi projek² sambongan. Perbelanjaan ini, yang merupakan tambahan sa-banyak lebeh kurang 21.5% dari perbelanjaan Ranchangan Malaysia Pertama akan memberi faedah kapada lebeh kurang 1.5 juta orang. Projek² ini boleh di-bahagikan kapada tiga jenis yang besar. Jenis yang pertama ia-lah projek² besar yang akan memberi kemudahan kapada kawasan² bandar, saperti Peringkat I Bekalan Ayer Kuala Lumpur yang baharu dan Peringkat II yang akan menelan belanja sa-banyak \$40 juta; projek Sungai Muda bagi Pulau Pinang dan Seberang Prai yang akan menelan belanja sa-banyak \$23.27 juta; dan projek Durian Tunggal bagi Negeri Melaka dengan jumlah perbelanjaan-nya sa-banyak \$28.6 juta. Sa-bahagian dari perbelanjaan projek Durian Tunggal ada-lah di-biayaï oleh wang pinjaman sa-banyak \$15 juta dari Bank Pembangunan Asia, sementara perbelanjaan mengenai rangkaian dan penyeliaan di-biayaï dari Bantuan Khas Kerajaan British.

687. Jenis yang kedua mengandongi beberapa projek baharu dan projek sambongan bagi membaiki dan membesarkan bekalan² untok memenohi permintaan yang bertambah di-sebabkan tambahan penduduk, kemajuan perumahan, dan kegunaan perusahaan di-setengah² kawasan. Projek² ini akan menelan belanja sa-banyak \$53 juta dan sa-jumlah besar dari-nya akan di-biayaï oleh Kerajaan² Negeri masing².

688. Termasuk dalam ranchangan ini ia-lah beberapa projek yang memerlukan kajian yang lebeh lanjut mengenai kemungkinan²-nya dari segi teknik dan ekonomi. Kajian kemungkinan projek Sungai Tebrau di-Johor, mithalnya, sekarang ini ada-lah di-peringkat penyediaan. Projek ini di-anggap sebagai satu projek serbaguna bertujuan untok membolehkan lalu lintas menyeberang Sungai Tebrau. Kawasan ini mempunyai puncha ayer yang sesuai bagi perusahaan dan juga mempunyai tapak yang boleh di-majukan untok kemudahan² kerehatan. Laporan mengenai projek ini akan di-siapkan pada akhir tahun 1971.

689. Begitu juga, chadangan² bagi menyambong bekalan² ayer dan mengadakan bekalan² ayer yang baharu untok memberi kemudahan kepada kawasan² yang terpenchil di-Negeri Sembilan, Perak, Kedah dan Perlis, memerlukan kajian yang teliti mengenai kemungkinan ada-nya puncha² ayer yang lebeh murah, terutama sekali ayer di-bawah tanah. Sampai sekarang ini, belum ada kajian² yang terator di-buat mengenai kemungkinan ada-nya puncha² ayer di-bawah tanah, yang mungkin lebeh menguntongkan dari segi ekonomi bagi penduduk² luar bandar yang tidak begitu ramai. Kajian seumpama ini akan di-jalankan sebagai projek yang di-biayaï oleh Kerajaan Persekutuan.

690. Projek² bagi negeri² Trengganu dan Kelantan menghadapi masalaahnya yang tersendiri. Masalaahnya ia-lah berkaitan dengan kemungkinan² ayer laut memasoki ka-dalam bekalan ayer. Kajian² akan di-jalankan bagi mengatasi masalah ini.

691. Jenis yang ketiga ia-lah projek² untok ranchangan² LKTP yang di-biayaï sechara langsung oleh Kerajaan Persekutuan. Selain dari 26 projek sambongan, 19 ranchangan baharu ada-lah di-chadangkan bagi memenohi keperluan² bekalan ayer di-ranchangan² LKTP. Jumlah perbelanjaan bagi projek² ini ia-lah sa-banyak \$32.28 juta, sa-banyak \$15 juta daripada-nya akan di-belanjakan dalam masa Ranchangan Malaysia Kedua. Projek² ini ada-lah sa-bahagian dari infrastruktur sosial di-ranchangan² LKTP dan biasa-nya merupakan sa-jumlah besar dari perbelanjaan kemajuan kampong di-ranchangan² tersebut. Ada-lah di-jangka bahawa kajian mengenai puncha² keluaran ayer bawah tanah boleh menghasilkan sumber² yang sesuai sekurang²-nya bagi sebilangan projek² LKTP.

692. Ranchangan² untok *Sabah* berjumlah sa-banyak \$14.58 juta dan kebanyakan-nya akan membiayaï projek² untok memperluaskan lagi bekalan ayer yang ada sekarang dan bekalan² kechil yang lain bagi memenohi keperluan² penduduk² di-Kudat, Semporna, Tenom dan Lahad Datu. Peringkat II ranchangan ayer bawah tanah bagi Sandakan akan menelan belanja sa-banyak lebeh kurang \$4 juta dan akan menghasilkan sa-banyak 2 j.g.s. Bekalan sa-banyak ini ada-lah menchukopi bagi keperluan² penduduk Sandakan sehingga tahun 1975. Kerja² merangka dan menyelia projek ini akan di-lakukan oleh perunding².

693. Projek² di-Sarawak ada-lah bertujuan mengadakan sambongan² yang perlu dan memberi kemudahan² kepada penduduk² yang terpenchil serta ranchangan² kemajuan tanah baharu.

694. Di-Sabah dan Sarawak hampir² semua wang yang di-kehendaki bagi melaksanakan projek² ini akan di-biaya² dari puncha² kewangan negeri masing², termasuk puncha² kewangan Lembaga² Ayer yang berkanun. Asid floraid telah di-gunakan di-kedua² negeri ini dan juga di-Johor. Penggunaan asid floraid ini memberi faedah yang besar dari segi kesihatan pergigian, terutama sekali di-kalangan kanak². Soal menggunakan asid floraid di-masa hadapan dalam ranchangan² bekalan ayer di-negeri² di-Malaysia Barat juga sedang di-timbangkan.

VIII.—PEMBIAYAAN RANCHANGAN PEMBEKALAN AYER

695. Sebagaimana yang di-sebutkan dalam perenggan 679 dan 680, projek² sambongan yang besar ada-lah di-biaya² oleh Bank Dunia dan Bank Pembangunan Asia. Sa-bahagian besar dari projek² lain akan di-biaya² oleh Kerajaan² Negeri, kechuali bagi ranchangan² LKTP, yang menerima bantuan Kerajaan Persekutuan.

696. Pada masa ini, bayaran² ayer di-seluruh Malaysia Barat ada-lah lebeh kurang sama sahaja. Bagi pengguna² rumah kediaman sa-banyak \$1.00 tiap² 1,000 gelen ada-lah di-kenakan di-semua negeri, melainkan di-Perak, Pulau Pinang dan Melaka, di-mana bayaran²-nya ada-lah lebeh rendah. Bayaran² yang di-kenakan kepada pengguna², selain dari pengguna rumah kediaman, ada-lah antara \$1.00 dan \$2.00 bagi tiap² 1,000 gelen. Di-Malaysia Timor, bayaran² ada-lah sa-banyak \$2 tiap² 1,000 gelen. Hasil² ayer di-Malaysia Barat telah bertambah dari \$17.6 juta dalam tahun 1960 kepada \$26.4 juta dalam tahun 1965 dan lebeh kurang \$49 juta dalam tahun 1970.

697. Oleh kerana kebanyakan dari bekalan² ada-lah bersambong antara satu dengan lain, sistem bekalan yang memberi kemudahan² kepada kawasan² bandar biasa-nya juga memberi kemudahan kepada kawasan² luar bandar yang berhampiran. Sistem² seumpama ini, yang kadang² melintasi sempadan² negeri, telah memberi faedah kepada penduduk² luar bandar yang biasa-nya tidak dapat menampung perbelanjaan bekalan ayer yang berasingan.

698. Jadual 13-4 menunjukkan peruntukan bagi bekalan ayer dalam Ranchangan Malaysia Kedua.

JADUAL 13-4

PERUNTOKAN BAGI BEKALAN AYER, 1971-75

(\$ juta)

<i>Malaysia Barat</i>	157.00
Bekalan ² bandar besar:	
(a) Kuala Lumpur I	17.00
(b) Pulau Pinang I	23.30
(c) Kuala Lumpur II	20.00
(d) Melaka	28.60
Projek ² baharu dan sambongan di-biayaï dari sumber Persekutuan dan Negeri	53.10
Bekalan ² ayer ka-ranchangan ² LKTP	15.00
<i>Sabah</i>	14.58
Sambongan ka-bekalan ² sekarang di-Kota Kinabalu dan Tawau	0.08
Bekalan ayer bawah tanah Sandakan I	1.20
Bekalan ² ayer ka-Kudat, Semporna, Tenom, Beaufort, Membakut, Lingkuangan, Kunak, Bingkor, Tambunan, Kuala Penyu, Lahad Datu, Labuan, Nabawan, Karakit dan Bandau	8.00
Bekalan ayer bawah tanah Sandakan II	4.00
Bekalan kecil dan sambongan ² paip ayer—10 Bekalan ² bandar kecil dan luar bandar	(10)*
Sambongan dan hubungan Tuaran dan Tamparuli	0.80
Kajian dan korek	0.50
<i>Sarawak</i>	12.17
Ranchangan Miri dan Sarikei	0.68
Ranchangan Simanggang	0.80
Kampong Lubai Tengah	0.15
Bekalan ² ka-ranchangan ² tanah baru	0.39
Ranchangan Bintulu	0.29
Ranchangan ² kecil (di-antara \$250,000 dan \$1 juta)	9.00
Jumlah	183.75

* Peruntokan sebagai tanda.